

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ СЕЛА В УМОВАХ АГРАРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Скорук О. П., кандидат економічних наук
Вінницький державний аграрний університет

Розглядаються проблеми розвитку соціальної інфраструктури на селі, забезпеченість об'єктами якої сприяє позитивному впливу на динаміку показників аграрного виробництва опосередковано через сільського трудівника та пропонуються пропозиції, які в умовах ринкових перетворень задовольнятимуть потреби сільського населення.

Вступ. Ефективне господарювання на селі визначається багатьма складовими, однією з яких є соціальна інфраструктура. Як відомо, на соціальну інфраструктуру покладається завдання задоволення життєво необхідних потреб провідної продуктивної сили суспільства – людини, а через неї сприяти розвитку виробництва, в тому числі й аграрного. Але, чомусь завжди селянин розглядався лише як сільський трудівник, а його інтереси, життєві потреби, як людини, залишилися поза увагою.

Враховуючи даний факт свого часу був прийнятий Закон України «Про пріоритетність соціального розвитку села і агропромислового комплексу в народному господарстві України». Але як свідчить життєвий досвід, соціальному розвитку села не приділялась належна увага ні раніше, ні на сучасному етапі розвитку незалежної української держави. Все це пов'язано із соціально-економічною ситуацією, яка склалася в державі внаслідок впровадження аграрних реформ щодо форм власності, земельних і майнових відносин.

Важливість даної соціально-економічної проблеми полягає в тому, що в умовах сучасного стану аграрної економіки держави наявність ефективно функціонуючої соціальної інфраструктури сільських територій є одним із визначальних факторів не лише соціальної стабільності, але й ефективного господарювання.

Проблеми теорії і практики розвитку соціальної інфраструктури села досліджувались в роботах провідних вітчизняних вчених: О. Гудзинський, С. Гудзинський, О. Дієсперов, С. Орлатий, П. Саблук, В. Юрчишин та інші вчені економісти-аграрники.

Постановка завдання. Вивчення основних напрямків розвитку і розробка рекомендацій щодо покращення об'єктів соціальної інфраструктури на селі відповідно до сучасних умов аграрних

перетворень. Основними методологічними підходами при вирішенні поставленого завдання були методи досліджень: діалектичний, системний, абстрактно-логічний.

Результати. Відсутність структурних елементів даної інфраструктури в селах є причиною масового відтоку робочої сили в місто і, насамперед, найбільш енергійної і продуктивної частини суспільства – молоді.

Все більшими темпами зростає із села відтік працівників освіти, культури, працівників сфери медичного і побутового обслуговування. З року в рік спостерігається зменшення кількості медичних закладів і підприємств побутового обслуговування, відділень зв'язку, шкіл, і особливо дошкільних установ. Практично зупинилося будівництво об'єктів соціального призначення за рахунок господарства і житла для сільської молоді. Соціальна інфраструктура практично зруйнована, і заклади соціально-культурного призначення, що ще існують на сьогодні, перебувають в умовах виживання.

Низький рівень оплати праці формує лише четверту частину грошових доходів сільськогосподарського населення, тоді як в міських поселеннях заробітна платня вища в 3 рази і становить більшу половину грошових доходів.

Про погіршення соціальних, культурних і побутових умов на селі свідчать дані Держкомстату України: на 1 січня 2006 року сільські населені пункти Вінницької області були забезпечені середніми закладами освіти на 57%, дошкільними закладами освіти – лише на 30%, клубами та будинками культури – на 75%. Рівень забезпечення об'єктами охорони здоров'я за даними Міністерства охорони здоров'я України по Вінницькій області був дуже низький: дільничними лікарнями – 3%, сільськими лікарськими амбулаторіями – 10%, фельдшерсько-акушерськими пунктами – 60%. На низькому рівні в селі залишається і рівень забезпеченості газо- і водопроводами. За даними Держкомстату лише на 7% забезпечені сільські населені пункти Вінниччини водопроводами і на 16% – газопроводами, причому 8% квартир із загальної кількості газифіковано природнім газом. Низька забезпеченість села і засобами зв'язку: якщо в містах на 100 сімей приходиться 52 телефони, то в сільській місцевості – лише 15,8.

Всі ці дані говорять не на користь умов життя селян, які значно поступаються місту, що є причиною відтоку молоді із сільської місцевості, погіршення стану охорони здоров'я сільських жителів, як однієї з причин підвищення смертності на селі.

Негативним явищем в соціальній сфері життя є скорочення рівня доходів сільських мешканців, які в основному формуються за рахунок особистих підсобних господарств. І якщо грошові доходи за місяць в розрахунку на одне домогосподарство в міських населених пунктах по Вінницькій області становлять 451,36 грн., то в сільській місцевості – 290,54 грн., причому більша їх частина формується за рахунок продажу сільськогосподарської продукції (31,3%) і пенсій (31,2%). У зв'язку з низьким рівнем оплати праці ця складова грошових доходів становить лише їх четверту частину у сільського населення, тоді як в міських поселеннях, де показник оплати праці вищий у 3 рази, більша половина грошових доходів формується за рахунок оплати праці. У зв'язку з низькою платоспроможністю сільського населення та високим рівнем цін не задовольняється попит селян ні на продовольчі, ні на непродовольчі товари, значно скоротився обсяг споживання багатьох необхідних продуктів харчування.

На думку П.Т.Саблука, з чим ми погоджуємося, соціально-економічна ситуація, яка склалась в Україні, вимагає замінити попередні пріоритети аграрної політики пріоритетом людини з її правом власності й особистим інтересом. Реформування соціальної сфери села є обов'язковою умовою подолання кризових явищ в АПК, збільшення виробництва сільськогосподарської продукції та вирішення проблеми продовольчого забезпечення населення.

Аналіз соціальних проблем на основі статистичної інформації служить інформаційною базою в процесі прийняття управлінських рішень щодо соціально-економічного розвитку села, при розробці регіональних програм з цих питань, з проблем поліпшення демографічної ситуації, забезпечення рівня повної зайнятості сільського працездатного населення та ефективного використання трудових ресурсів, збільшення кількісних і покращання якісних характеристик трудового потенціалу, поліпшення соціально-культурних і побутових умов життя сільських жителів, їх матеріального добробуту.

Висновки. Проведені дослідження дають підставу стверджувати, що розвиток і ефективне функціонування соціальної інфраструктури сільських поселень має забезпечуватись: асигнуваннями з Державних і місцевих бюджетів; спонсорством; власними коштами сільськогосподарських підприємств, агропромислових об'єднань, агрофірм; довгостроковими кредитами банків та коштів інвесторів, оскільки сільськогосподарські підприємства на балансі, яких і досі знаходяться об'єкти

соціальної інфраструктури не в змозі самотійно вивести їх із зруйнованого стану.

Розв'язання цієї проблеми передбачає прийняття та впровадження цільових державних, комплексних, регіональних програм соціально - економічного розвитку сільських територій та річних планів і відповідних бюджетів соціального розвитку сільських громад. Окрім бюджетів, сільським територіальним громадам має бути надано право формування позабюджетних фондів для акумулювання коштів за іншими зобов'язаннями, розміщених на території підприємницьких структур, спонсорських внесків, відрахувань від прибутків комунальних підприємств.

Література:

1. Населення і трудові ресурси села: Навч. посіб. / За ред. П.Т.Саблука, М.К.Орлатого. – К.: Інститут аграрної економіки УААН, 2002. – 277с.

2. Реформування соціальної сфери села: організаційно-методичні засади / За ред. П.Т.Саблука. – К.: ІАЕ УААН, 2000. – 475 с.

Summary

UCC 331.6

The Development of Countrys Social Infrastructure in the Conditions of Agricultural Transformations / E. Skoruk

Issues of problems of the development of the rural social infrastructure have been studied. Availability of social objects produces positive influence on dynamics of agrarian productions indices indirectly, through people, working on farms and introduces proposals based on their provision with proper conditions for living, work and rest in rural areas.